כט: אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

יין מגלן. תימה מאי קא כעי מגלן הא מתניתין מיירי בסתם יינם וגזרה דרבנן היא שגזרו על יינם משום בנותיהן וי"ל דודאי עיקר גזרה דסתם יינם (לקמן לו:) משום בנותיהן הוא מיהו לא היו אוסרים אותו בהנאה מטעם זה מידי דהוה אפיתן ושמנם אלא עבדו רבנן כיין נסך גמור שנתנסך לפני עבודת כוכבים שאסור מן התורה משום דדמי ליה ועל יין נסך שואל התלמוד מגלן וא"ת ויין שנתנסך למה לי קרא מי נפיק מכלל שאר זבח דו"ל דאין הכי נמי דזביחה ונסוך שני עניינים הם ומרבה להו לקמן לאסור בפרק ר' ישמעאל (דף נא.) מזבח כל כעין זביחה ומניסוך זריקה המשתברת כגון שכר מקל לפניה: **ישתו** יין נסיכם. למאן דדרים להאי קרא בעובדי כוכבים ימא ולמאן דדרים ליה [a] בגיטין (דף נו:) גבי טיטוס שאמר מקולא זה על ישראל וכן בספרי ר' יהודה ורבי נחמיה חד דורשו כלפי העובדי כוכבים וחד דורשו כלפי ישראל צריך לפרש שהיו העובדי כוכבים מנגנין ישראל על עבודת המזבח כנגד מה שעושין לעבודת כוכבים שלהם ואכלו ושתו קלי אמזבח שאוכל מנחות ושותה נסכים: **אתיא** שם שם מעגלה ערופה. תימה אדליף מקרובת עבודת כוכבים ממת ומת מעגלה ערופה גילף מת גופיה שם שם מעבודת כוכבים עצמה כדאמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז: וסס) גבי האורג בגד למת דרבא יליף דלא מיתסר בהזמנה שם שם מעבודת כוכבים דכתיב בעבודת כוכבים אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וי"ל דהתם משמשין ממשמשין ממש [b] דקרא דאבד תאבדון בכליס כשנשתמשו בהן לעבודת כוכבי' הכתוב מדבר. [כדאיתא לקמן דף נא:]:

כפרה בתיב בה בקדשים. תימה בפ"ק דכריתות (דף ו.) דרשינן וערפו שם שם תהא קבורתה וי"ל דאיצטריך תרוייהו דאי משום דכתי' כפרה [c] אמרי' לאחר עריפתה מותרת דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ואם מוערפו שם ה"א אינה אסורה עד לאחר מיתה לכך איצטריך כפרה כתיב בקדשים דמיתסר אף מחיים וגם איצטריך לדמותה לקדשים לומר שאינה אלא ביום [d] ושיהא טרפות פוסל בה כדאמרינן בפ"ק דחולין (דף יא.): **אמר** רב אשי **אתא** לאשמועינן חומץ כו'. ה"ה דהוה מצי למימר דאשמועינן דוקא של איסור שנתנסך בעודו יין אבל של ישראל מותר דלמא כר ניסון הוא אלא מדלא נקט דאשמועינן מינה תרתי:

אי משום אנסוכי חומץ לאו כר ניסוך הוא. מכאן היה נראה להתיר חומץ שלנו כמנגן עובד כוכבים וגם רבינו משולם התירו ור"ת הקפיד עליו ואמר כי אין אנו בקיאין בטיב חומץ כי מעשים בכל יום נדעות חלוקות יש קורין אותו חומץ ויש קורין אותו יין והמוכר [e] (את הספינה) (נ"ב דף נו.) נמי פליגי בריתיה אלא וטעמיה אמרת וגם על הנוסר שהתיר רבינו משולם כמנגן עובד כוכבים משום דמה שיצא ממנו נקרא מיס כדאמר פרק כל הגט (גיטין דף נא.) מעשת כיסת מיס לנוסר וכן בפרק ד' דמסכת שביעית (מ"ח) הנוסר משהביא מיס אוכל בו פתו בשדה הקפיד רבינו תם משום דאין אנו בקיאין מתי קרוי נוסר ועוד כתב שאנה אחת לא נתבטלו היינות וכי בטיל מילי אלא לאשמעינן דאינה כיין בלבד אבל אי מבושלות כל צרכיהן הכי נמי נאמר אלא יהא השאה דין יין נסך:

מתני' אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה [a] היין [b] והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין [c] וחרס הדרייני ועורות לבובין רשב"ג אומר [d] בזמן שהקרע שלו עגול אסור משוך מותר [e] בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור מפני שהוא [f] כזבחי מתים דברי ר"ע [g] ההולכין לתרפות אסור לשאת ולתת עמהן והבאין מותרין: נודות העובדי כוכבים וקנקניהן ויין של ישראל כנוס בהן אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [h] אין איסורן איסור הנאה: החרצנים והזגין של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר"מ וחכ"א [i] לחין אסורין יבישין מותרין [j] המוריים וגבינת בית אונייקי של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר' מאיר וחכ"א [k] אין איסורן איסור הנאה אמר ר' יהודה שאל ר' ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו [l] מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים אמר לו [m] מפני שמעמידין אותה בקיבה של נבילה אמר לו והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה [n] אמרו כהן שדעתו יפה שורפה חיה ולא הודו לו אבל אמרו אין נהנין ולא מועלין אמר לו [o] מפני שמעמידין אות' בקיבת עגלי עבודת כוכבים אמר לו אם כן למה לא אסרוה בהנאה [p] השיאו לדבר אחר [q] אמר לו ישמעאל [r] היאך אתה קורא [s] כי טובים דודיך מיין או כי טובים דודיך אמר לו כי טובים דודיך אמר לו אין הדבר כן [t] שהרי חבירו מלמד עליו [u] לריח שמניך טובים: **גמ'** יין מגלן אמר רבה בר אבוה אמר קרא [1] אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם מה זבח אסור בהנאה אף יין נמי אסור בהנאה [2] זבח גופיה מנלן דכתיב [3] ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה [4] אף [5] זבח נמי אסור בהנאה ומת גופיה מנלן אתיא שם שם מעגלה ערופה כתיב הכא [6] ותמת שם מרים וכתיב התם [7] וערפו שם את העגלה בנחל מה להלן [8] אסור בהנאה אף כאן נמי [9] אסור בהנאה והתם מנלן [10] אמרי דבי רבי יגאי [11] כפרה כתיב בה בקדשים: והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין: פשיטא משום דאחמיץ פקע ליה איסוריה אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן [12] חומץ שלנו ביד עובד כוכבים אין צריך חותם בתוך חותם אי משום אינסוכי לא מנסכי ואי משום איחלופי כיון דאיכא חותם לא טרח ומזייף אמר רבי אילעא שנינו יין מבושל של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין אסור פשיטא משום דאיבשיל פקע ליה איסורא אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן [13] יין מבושל שלנו ביד עובדי כוכבים אין צריך חותם בתוך חותם אי משום אינסוכי לא מנסכי ואי משום איחלופי

מתני' שהיה מפחיתו יין. ביד העובד כוכבים לאפוקי היכא דזכין עובד כוכבים חומץ מישראל דלא מיתסר בהנאה דטעמא דאסור בהנאה משום דלמא נסכיה הוא וחומץ לא מנסך: **וחרס הדרייני.** בגמרא (לב.) מפרש שסוליהו כמיס ויולא יין הנבלע בו: **ועורות לבובין.** שקורעין כנגד הלב. דרכן לעשות כן לעבודת כוכבים ומוליאין את הלב דרך הנקב ומיתסר משום זבחי מתים: **משוך מוסר.** שאין עושין כן לעבודת כוכבים: **והיולא אסור.** בהנאה דעושין תקרובת: **לתרפות.** לטעות עבודת כוכבים למרחוק: **אסור לשאת ולתת.** דלחזיל ומודה לעבודת כוכבים ועוד דזבחי מידי דאצטריך לעבודת כוכבים לתקרובת: **נודות עובדי כוכבים.** של עור: **וקנקניהם.** חרס: **כנוס בהן.** הכנים בהן יין לקיום: **חרצנים וזגין.** פסולת של ענבים וגרעינין שבתוכן: **לחים.** כל שנים עשר חדש: **אסורין.** לף בהנאה: **המוריים.** (a) שמן של דגים: (b) **ואיסורן איסור הנאה.** שמא עירב בו יין: **וגבינות בית אונייקי.** שם הכפר אבל שאר גבינות מותרין בהנאה ובגמרא מפרש לה (דף לד:): **מפני מה אסרו.** לרבנן קבעי לה לאקרוי לה בתחילה ולא בהנאה: **והלא קיבת עולה חמורה.** שהעולה אסורה בהנאה ומועלין בה: **שדעתו יפה.** שאינו קץ ומואס בה: **שורפה.** דומי"ר בלע"ז גומעה: **ולא הודו לו.** (c) לאומרים כן (1) להיתירא לכתחלה: **אבל אמרו לא נהנין ולא מועלין.** וכל היכא דתנן הכי שרי מדאוריתא אבל רבנן (2) דגזרו בה והכי משמע לא נהנין מדרבנן ואם נהנה אין בה מעילה. אלמא מדלית בה מעילה ש"מ אי אבל הכנום בקיבת העולה כפירשא בעלמא הוא: **בקיבת עגלי עבודת כוכבים.** שנעשו לה תקרובת וגבי עבודת כוכבים אפי' פרש אסור דיחמא ליה בנפחיה שילהה יפה כדאמרינן בגמרא (3): **בשילו לדבר אחר.** לא לה לגלות דבר הכרוך כדמפרש בגמרא (לה.) טעמא: **כי טובים דודיך.** לשון זכר: **או דודיך.** לשון נקבה והכי קאמרה כנסת ישראל יפקני הקב"ה מנסיקות פיהו כי כך אמר לי טובים דודיך מיין: **מכירו מלמד עליו.** שהוא לשון זכר וכנסת ישראל היא דקאמרה לפני שכינה לריח שמניך טובים וגו' עלמות אהבוך לא שייך למימר לנקבה: **גמ' אף יין אסור.** שנתנסך לעבודת כוכבים: **כפרה כתיב בה.** כפר לעמך ישראל (דברים כא) הלכך אסור בהנאה בקדשים: ה"ג **אמר רב אשי הא אתא לאשמועינן חומץ שלנו.** חומץ של ישראל שהפקידו אצל עובד כוכבים ואשמועינן מתני' דלא מנסכי חומץ: **משום איחלופי.** לצורכו להחליפו ברע ממנו: **לא טרח ומזייף.** לסתור חותמו של ישראל ולעשות חותם אחר מזויף: **יין מבושל.** משמע שהיה מתחלתו יין ביד עובד כוכבים ובשלו אסור בהנאה משום מחילתו: **הא אתא לאשמועינן.** טעמא דהעובד כוכבים בשלו הא בשלו ישראל בשיתר תו לא מיתסר בהנאה וקמשמע לן דלא מנסכי עובדי כוכבים יין מבושל הלכך יין מבושל שלנו שהופקד לעובד כוכבים א"ל כו': איחלופי

אלונתית

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פי"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ז סמג לאין קמנו טוש"ע י"ד סימן קכג סעיף ח:
נב ב מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע שם סעיף ו:
נג ג טוש"ע שם סעיף יג:
נד ד מיי' פי"ז מהל' עבודת כוכבים הל' ג סמג עשין מח טוש"ע י"ד סימן קלט סעיף ח:
נה ה מיי' פ"ט שם הלכה ח סמג לאין מה טוש"ע י"ד סימן קמה סעיף יא:
נו ו מיי' פי"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג לאין קמנו טוש"ע י"ד סימן קלו סעיף ח:
נז ז מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן קנב סעיף יד:
נח ח מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות הל' יג סמג לאין קלג טוש"ע י"ד סימן קנו סעיף כ:
נט י מיי' פ"ז מהלכות עבודת כוכבים הל' טו סמג עשין מח טוש"ע י"ד סימן קלט סעיף ח:
ס כ מיי' פי"א מהלכות רוצח הלכה ו סמג עשין פח:
סא ל מיי' פי"ד מהל' מאכ' אסו' הלכה כח סמג עשין דרבנן כ טוש"ע י"ד סימן שמו סעיף ח:
סב מ נ מיי' פי"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה י סמג לאין קמה טוש"ע י"ד סימן קיח סעיף ח וסימן קל סעיף ג:

תורה אור השלם

1. יַשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּהוּ כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן:
שיר השירים א ב
2. לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים שֶׁמֶן תּוּרַק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ: שיר השירים א ג
3. אֲשֶׁר חֵלֶב זִבְחֵימוֹ יֹאכֵלוּ יִשְׁתּוּ יֵין נִסְכָּם יָקוּמוּ וְיַעְזְרֻכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה:
דברים לב לח
4. וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מֵתִים:
תהלים קו כח
5. וַיָּבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל הָעֵדָה מִדְבַּר צִן בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקָדֵשׁ וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם וַתִּקָּבֵר שָׁם:
במדבר כ א
6. וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזְרָע וְעָרְפוּ שָׁם אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל:
דברים כא ד
7. כַּפֶּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכַּפֶּר לָהֶם הַדָּם: דברים כא ח

רבינו חננאל

בלורית ובגינה בזו המסכתא אפר מקלה במכות: **מתני'** ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה היין והחומץ של עובדי כוכבים וכו'. יין מנא לן דכתיב אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם איתקש יין לזבח ואיתקש הזבח למת שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף יין של עובדי כוכבים אסור בהנאה ומת שאסור בהנאה מנא לן כתיב שם במיתת מרים ותמת שם מרים וכתיב בעגלה ערופה שם שנאמר כפר לעמך ישראל כדקדשים ומה קדשים אסורין בהנאה אף מת אסור בהנאה. והחומץ של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין וכן יין מבושל של עובדי כוכבים שהיה מתחלתו יין אסורין בהנאה ומתפחיתן פשיטא משום דאחמיץ או משום שנתבשל פקעא ליה איסוריה ומשני רב אשי הא אתא לאשמעינן דלאו כיין נינהו בכל מילי אלא אסורין בהנאה כיין בלבד אבל אי

מסורת הש"ס

a) [ער' פרש"י לקמן לב: ד"ה כאבר], b) [הא דלא אמר זבחי ואחר מזבחי עי' תוס' לקמן לב: ד"ה וכיולא], c) [ער' תוספות לקמן לב: ד"ה העובד כוכבים מזומן יעוד שם ד"ה ההולן], d) [לקמן לח:], e) [ער' תוספות לקמן לד: ד"ה מפני], f) [ער' תוספות לקמן לד: ד"ה הקולא ואם אינו לומר הטעמא], g) [ער' תוס' לקמן לד:], h) [עד לתמה דיד דגרס במרי לה ותמה דיד ותמהמיה לקרא פ' תוס' לקמן נב. ד"ה מנהון], i) [קדושין נ.], j) [מגילה כח. שבתים ע: חולין יח.], k) [ל"ל אחר ד"ה וגבינות], l) [לא אמרו. רש"ח], m) [לקמן לד:], n) [אמרו לה בגיטין נו: על קרא דאמר לא אלהיהם לו מסיו לא מלהיהם לו זה עשיתם שחרף ונדף וכו' וא"כ עלי קלי כל הפסוקי' המסוסים והיינו קרא דאבר מלב שנאמרו אלהלו ישתו יין נסיכם אמרו ב"כ העובדי סוכנים על ישראל ומסיו ב"כ רש"י כפ' האשה לב פל"ו הפעיר לדעת רבי אמתיר ע"ש הה פשוט וכדור בגיטין תוס' ושיין מ"ש אהבכים"ל דלא מצאתי שם בגיטין ע"כ ולפמ"ש בס"ד ניחא שפיר], o) [מלאיתא במגילה כח:], p) [ל"ל פירות].

גליון הש"ם

גמרא אל"ל ישמעאל. עיין בר"ש פ"ד משנה ח דפרה ושיין בתפארת הרי"ש סימן רפ"ד:

הגהות הב"ח

(א) גב' תפני מה אסרו. נ"ב עיין פרש"י ע"ז סוף דף לד: (ב) שם ואמרו כהן וכו' ולא מועלין חזר אמר לו מפני שמעמידין אותה: (ג) שם ישמעאל אחי איתן אחה: (ד) אחר רוכה גופיה: (ה) רש"י ד"ה המוריים שומן של (ו) ר"ה ולא הולי וכו' להתירה: (ז) ד"ה אבל וכו' רבנן הוא דגזרו (ח) תוספות ד"ה אתיא וכו' מתם גמר דקרא וכו' בכלים שנשתמשו בל"ל ותוס כ נמחק: (ט) ד"ה כפרה וכו' כפרה הוה אמרינן וכו' כתיב בה בקדשים:

לעזי רש"י

הומי"ר. לבלות על ידי שאיפה.

מוסף רש"י

בשר הנכנס לעבודת כוכבים. שהעובד"ם רוצה לכנסיה, מוחר, כהגאה אם מכר ישראל לעבוד עם כעשתו קודם שיקריבו אותו (לקמן לב:). לתרפות. לנקם נעשתן לתקוס אחר (לקמן לב:). **מפני מה אסרו גבינות** עכו"ם. כאמלה, ולרבנן קבעי לה דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא למיתסר, דקי"ל חלב טמא אינו עומד, כלומר אינה נקפת (לקמן לד:). **בפרה כתיב בה.** כפר לעמך ישראל, כקדשים. וקדשים אסורים בהגאה שהרי מועלין בהן (קדושין ז:).